

STRATEGINEN LITIGAATIO YMPÄRISTÖOIKEUDEN ILMIÖNÄ

**OTT Milka Sormunen, Helsingin yliopisto
SYS:n seminaari 16.4.2025**

ESITYKSEN RAKENNE

Strategisen (ilmasto)litigaation ominaispiirteitä

EIT:n *KlimaSeniorinnen v. Sveitsi* -ratkaisu

Mitä seuraavaksi?

MITÄ STRATEGINEN LITIGAATIO ON?

- “litigation that pursues goals – or which concerns interests – that are broader than only those of the immediate parties” (Duffy 2018)
- ”litigation where the plaintiff seeks to both win the individual case and to influence the public debate on climate action” (Setzer & Higham 2024; Sabin Center for Climate Change Law)
- Climate change litigation: ”cases before judicial and quasi-judicial bodies that involve material issues of climate change science, policy or law” (Setzer & Higham 2024)

MIKSI STRATEGISTA YMPÄRISTÖLITIGAATIOTA?

- Lainsäätäjän ja/tai toimeenpanovallan passiivisuus -> vallan kolmijako ei toteudu
- Demokraattisen prosessin puutteet erityisesti niiden kannalta, jotka eivät voi äänestää (lapset, tulevat sukupolvet, luonto)
- Pääsy oikeuksiin: ihmisillä rajalliset mahdollisuudet kyseenalaistaa lainsäätäjän ja toimeenpanovallan toimintaa

STRATEGISEN YMPÄRISTÖLITIGAATION KYSYMYKSIÄ

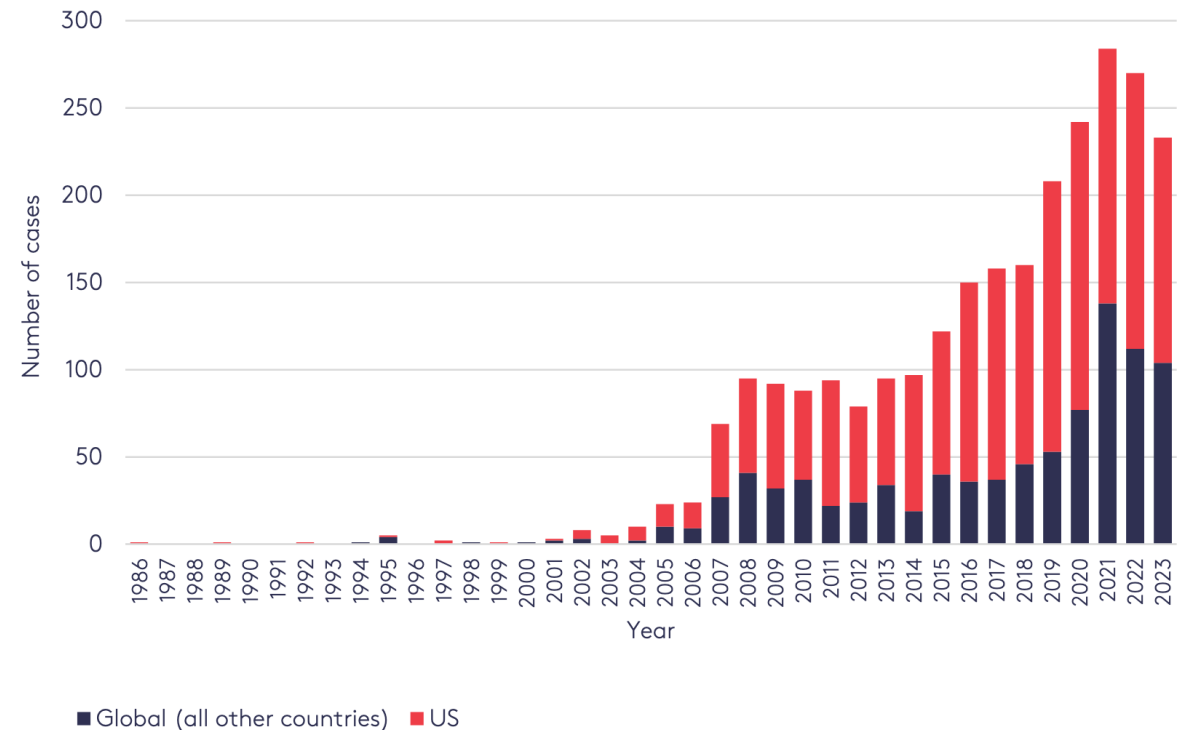
- Onko tehokasta – vai auttaako pikemminkin toimeenpanovaltaa välttämään tuomioistuinkontrollia?
- Toisaalta tutkimusta strategisen litigaation vaikutuksesta; suorat ja epäsuorat vaikutukset
- Mitä voittaminen tarkoittaa? “Losing well”: julkisuus, yleisten periaatteiden kehittäminen, tulevat tapaukset
- Haasteita: valtion vastuu, ekstraterritoriaalisuus, kausaliteetti, pääsy oikeuksiin, vallan kolmijaon perinteinen tulkinta (vrt. Eckes 2021)

ILMASTO-OIKEUDENKÄYNTIEN TYYPPEJÄ

- Ilmastotoimien kiristäminen
- Ilmastosääntelyn toimeenpano (kansalliset ilmastolait)
- Ihmisoikeusargumentteihin nojaaminen
- Aiempien ilmastoratkaisujen riittämätön toimeenpano
- Kanteet yrityksiä vastaan
- Toisaalta ilmastotoimien haastaminen

Figure 1.1. Number of climate litigation cases within and outside the US, 1986–2023

(Setzer & Higham 2024)

EIT: KLIMASENIORINNEN V SVEITSI (2024)

- Valittajat: ilmastonmuutoksen pahentamat helleaallot uhkaavat valittajien terveyttä, Sveitsin ilmastotoimet riittämättömiä
- EIT: Sveitsin riittämätön ilmastopolitiikka loukkasi valittajien oikeutta elämään ja terveyteen (EIS 8 artikla)
- Valittajat eivät saaneet oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä Sveitsissä (EIS 6 artikla)

(Miriam Künzli / Greenpeace)

KLIMASENIORINNEN: LINJAUKSIA

- Valtio ei voi väistää omaa vastuutaan vetoamalla muiden valtioiden päästöihin (kohta 422)
- Kriteerit valtion toimien riittävyyden arviointiin (kohta 550)
- Vallan kolmijaon tarkastelu: tuomioistuimet eivät voi korvata lainsäätäjää ja toimeenpanovaltaa; toisaalta demokratiaa ei voi typistää enemmistön vallaksi ja olla huomioimatta oikeusvaltion vaatimuksia (kohta 412)
- Tuomioistuinten rooli korostuu sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden takia (kohta 420)

MITÄ SEURAAVAKSI?

- Poliittinen vastareaktio; oikeudellisia strategioita vastuun välttelemiseen: tehdään jotain mutta ei tarpeeksi
- Kansainvälisten/ylikansallisten tuomioistuinten yksityiskohtaisempia linjauksia valtioiden velvollisuuksista
- 2025: ICJ advisory opinion on states' obligations to combat climate change
- 1) "post-disaster cases", 2) rikosoikeuteen nojaaminen, 3) ilmasto-oikeudenkäyntien strategioiden käyttäminen ympäristöä koskevissa oikeudenkäynneissä (esim. muovisaaste) (Setzer & Higham 2024)

LÄHTEITÄ

Helen Duffy, Strategic Human Rights Litigation: Understanding and Maximising Impact (Bloomsbury Publishing 2018)

Christina Eckes, 'Tackling the Climate Crisis with Counter-majoritarian Instruments: Judges Between Political Paralysis, Science, and International Law', European Papers 2022

Joana Setzer and Catherine Higham, Global trends in climate change litigation: 2024 snapshot, Grantham Research Institute on Climate Change and the Environment, London School of Economics and Political Science 2024